

«Історія мого життя
є частина історії
моєї батьківщини»

Тарас Шевченко, 1861 р.

**Замість
передмови:
Жінка
з валізкою**

Це була перша моя поїздка на закордонну книжкову презентацію від 2020 року.

Перша — після двох років локдаунів, ковідів (я зуміла перехворіти і на Дельту, й на Омікрон!), скасованих книжкових ярмарків, незліченних виснажливих бесід з екранними пікселями замість живих людей та новоявленого — вкрай незвичного в країні, що пережила за 30 літ три Майдани! — страху перед всяким людським скупченням. Здавалось неймовірним, що все це скінчилося, книжковий ринок повертається до давнього життя. А я вже була готова змиритися з тим, що це назавжди.

Треба було радіти. Але радіти чомусь не виходило. Пакуючи вранці 23 лютого валізку (маленьку, на три дні ж усього, та й зовсім поруч, із Києва до Варшави година лету, однаково що на сусідню вулицю перескочити: два публічні виступи — це дві сукні, дві переміни білизни

й несесер із косметикою), — переливаючи свої гелі й тоніки в маленькі дорожні слоїчки та відламуючи від негабаритних пластинок по парочці вітамінів і контактних лінз, щоб улізло в торбинку, я подумки обмацувала свій душевний стан, як лікар хворий орган, — і змушена була визнати, що ніякого радісного збудження не почуваю й близько. Ба більше — що, як не дивно, відчула б полегкість, якби цю поїздку в останній хвилині довелося скасувати. (Тільки перед видавцем було б незручно — вони так довго й старанно готували цю книжку, і для них це теж перший візит іноземного автора по двохлітній паузі, та й книжка ж складна, збірка есеїстики сама себе не прорекламує... Так, все, годі цих безплідних прокрастинацій, подумай краще, яке взуття брати з собою!..)

Свій брак ентузіазму я приписала «травмі 2020 року». Тої весни перша хвиля локдауну «потопила» мені іншу перекладну книжку — американську збірку оповідань, також довго й старанно готовану до друку, і вже навіть анонсовану, було, *New York Times* серед «100 найочікуваніших перекладних книжок року» (з чим мене ще довго вітали в Києві перехожі на вулицях: доти в подібних списках українських авторів не згадувано!). Збірку було заплановано до виходу 27.04.2020, на той день планувався й мій приліт до Нью-Йорка, а далі бурхливий

чотиритижневий тур Сполученими Штатами, від Східного до Західного узбережжя й назад — з університетами, книгарнями й фестивалями, нанизаними по дорозі на одну шворку, як індіанське намисто. Процес низання було успішно завершено (видавництво найняло на те окрему піар-агенцію), квитки на літак куплено, навіть афіші з моїм задумливим писком подекуди надруковано, коли вдарила пандемія — і десь упродовж місяця ми з видавцями та піар-агенцією (цих мені було шкода найбільше!) безпорадно споглядали, як умирав мій тур — мов гасли одне по одному вікна в нічному домі (першими зачинились університети, відтак поскасовували публічні заходи книгарні, далі пішли вибачення від місцевих громад, і вже геть останнім капітулював нью-йоркський World Voices Festival — теж, мабуть, до кінця не міг змиритися з тим, скільки вкладеної праці йде на пси...). Книжка в свій день у США вийшла без мене, всі промоційні заходи «перейшли в онлайн» — і за кілька місяців я на власній шкурі пересвідчилася, що книжковий ринок, як і взагалі вся наша, зачата колись під сонцем Греції, п'ятитисячолітня культура, є дітям «агори» — тобто, як не крути, а таки живого людського спілкування, що його жодними, хай би якої високої роздільної здатності пікселями, гай-гай, не заступиш.

Звідтоді я при кожній okazji розповідала, як пандемія позбавила мене найдовшого в житті книжкового туру, і що я з того зрозуміла. Схоже (думала я, пакуючи валізку), в міжчасі я цю історію непомітно зробила, як каже наш Президент, «своєю фішкою», і тепер мені вже трохи жаль було з нею розлучатися: жаль, що й вона втрачає актуальність, стає минувшиною — а я ж уже навчилася з нею жити! Нею гарно було розмахувати в дискусіях про підтримку книгарень, про дистанційне навчання, про зміни в культурі читання, спричинені переходом на цифру, що його так брутально прискорила пандемія, і нею ж я аргументувала друзям потребу створити книжковий клуб із прямою трансляцією (*«якщо нас позбавляють спілкування у великих залах, значить, треба переходити в формат чумних бенкетів!»*), — і ми той клуб таки створили, і цілий 2021 рік щомісяця сходилися «декамеронити» під стрім у ресторані в центрі Києва навіть на піках епідемії, і це були прекрасні вечори й незабутні розмови, на які підсіли по країні сотні людей, від Ужгорода до окупованого Росією Луганська, і яких же цікавих людей! — попри локдаун, нам вдалося зберегти живим відчуття культурної спільноти, останнє засідання клубу відбулося 16 лютого, в день, на який американська розвідка пообіцяла нам Путінове вторгнення, і ми почувалися трохи підхмеленими власною відвагою й підігрівом від

публіки, так, ніби вже перемогли не тільки ковід, а й Путіна, і боягузтво Заходу, і взагалі все зло світу нараз, — словом, це були два роки хай схибнутого, але життя, мого і неповторного, в якому я потрапляла загалом не так-то й зле, як виявилось, давати собі раду з новими випробуваннями, і от ця сторінка перегортається, все, кінець, скидаємо масочки й вертаємося в точку «на два роки назад», тільки замість американської збірки оповідань на кону тепер куди скромніша, «нішевіша» — польська збірка есеїв із малозрозумілою для неукраїнця назвою «Планета Полин» (це ще ж треба буде пояснювати полякам, на кожному виступі й у кожному інтерв'ю, про Зірку Полин з Об'явлення Івана Богослова, і що «чорнобиль» — це по-українськи якраз і значить «полин», і що ми вступили в епоху глобальних катастроф, не мавши для неї в культурі адекватної мови, і тому не вміємо собі з нею порадити й до останнього не віримо в серйозність загрози, аж доки планета Меланхолія, як у фільмі Ларса фон Трієра, не впаде нам на голови, — скільки вже разів я це говорила, і навіщо, спитати б, здалось ціле це проповідництво, це таскання по світу вслід за своїми старими текстами, коли все одно те читає зникомо мала кількість людей, які до того ж ні на що не впливають, а в мене в комп'ютері початий новий роман, з якого я можу мати втіху принаймні поки його пишу, і жити треба «вперед», а не «назад»?..).

Історія перша –
тридцятилітня

За

За Ю. Безменовим, доктрина «ідеологічної диверсії» в тому вигляді, як її було взято на озброєння в КГБ СРСР, найпізніше в 1960-х роках (Безменов утік на Захід у 1970-му), передбачала чотири послідовні стадії підкорення країни без повномасштабного вторгнення:

1) «деморалізація» — стадія, на яку потрібно щонайменше 15–20 років; метою на цій стадії є змінити в країні, обраній за об'єкт диверсії, свідомість впливових середовищ — встановити, через мережу своєї аґентури, контроль за освітою, церквою й ЗМІ та виростити щонайменше одне покоління, котре перестане сприймати Росію як загрозу, а всякий прояв недовіри до неї вважатиме неадекватною поведінкою;

2) «дестабілізація» — тут потрібно щонайменше 3–5 років; за цей час, за допомогою аґентури та раніше підготовлених диверсійних і маніпульованих груп, здійснюється цілеспрямоване

розхитування вже самих підвалин держави (економіки, фінансів, оборони, правопорядку тощо);

3) «криза» — збройний конфлікт, що триває від 2 до 6 місяців; його мета — створення в країні хаосу, захоплення влади і встановлення маріонеткового режиму;

4) «нормалізація» — поступове, довготривале реформування всіх сфер життя в країні в інтересах і під контролем Кремля, фактична втрата суверенітету (у 1983–1984 роках Безменов покликався тут на приклад Чехословаччини після радянської окупації 1968 р., або ж, мовою багатьох тодішніх джерел, «чехословацької кризи»).

Коли навесні 2014-го я натрапила на ютюбі на його американське інтерв'ю, дане, за збігом, «орвелівського» 1984 р., стадія № 3 («українська криза»!) була в самому розпалі. Небесну Сотню на Майдані вже було розстріляно, президент Янукович утік (точніше, його вивезла в Росію власна охорона, в складі якої були росіяни і навіть офіцери ФСБ), Росія завиграшки анексувала Крим силами раніше скупчених там своїх військ і рухалася далі по мапі, групи загадкових парамілітаріїв із криками «Рас-сі-я!» і російськими триколорами атакували мерії міст по цілому Лівобережжю, від Харкова до Маріуполя, — і так само, як перед тим три місяці спершу на теплі речі, а з початком терору — на ліки та перев'язочні матеріали для

Майдану, ціла країна складалася своїм містам і селам на жовту й синю фарбу: подібно як ранньою весною українці традиційно білять по садах і над дорогами стовбури дерев (кажуть, це не тільки проти шкідників, а й проти сонячних опіків помічне, поки дерево голе), — так 2014-го весняний краєвид «підперізувався» скрізь, куди не кинь оком, кольорами національного прапора. Люди вивішували жовто-сині прапори на балконах і в вікнах так, ніби це були обереги від нечистої сили, волонтери розмальовували в жовто-синє мости й паркани, віадуки й заводські мури, а подекуди, для більшої переконливості, мов на випадок якщо хто досі не зрозумів і має сумнів, ще й писали на видноті великими літерами гасла, котрі згодом (там, де вдалось «одбитись», тобто всюди, крім Донбасу) стали виглядати географічною тавтологією, а тоді виглядали як розпачливі заклинання, як «цур-пек» і *Apape, Satanas* вкупі:

ДОНБАС ЦЕ УКРАЇНА!
ХАРКІВ ЦЕ УКРАЇНА!
ХЕРСОН ЦЕ УКРАЇНА!
МИКОЛАЇВ ЦЕ УКРАЇНА!
ЗАПОРІЖЖЯ ЦЕ УКРАЇНА!

Кінець фрагменту для ознайомлення

⇒ [Повернутися на сайт](#) ⇐